

वेत्तार्हस्तनजघनयोर्भरस्तस्मिन् भोगसंगोयासां मुग्धांगनानां स्थ
 लोपस्थस्थलीषु भूमिषु स्थगितः करतलस्पर्शस्तस्मिन् लोलासत
 ह्यानामुद्यतानां तासां संगेन कालोयातु इयंगति द्वितीया ॥ १८ ॥
 २० ॥ २१ ॥ इति स्त्री प्रशंसा ॥ अथ भोगादिलक्षणम् ॥ विश्रम्पेति
 काचित्तन्वीरहिणी वनदुमाराणां छायासु विश्राम्य विश्राम्य विव
 चारस्तनोत्तरीयेन स्तनोपरिवस्त्रेण करोधृतेन शशिनः चन्द्रस्य मयू
 खान् किरणान् निवारयन्तीव ॥ २२ ॥ अदर्शन इति ॥ अदर्शने सति
 दर्शनमात्रमेव कामो यस्यासाय श्रात् दृष्टा चेत्परिच्छंगस्य आलिं
 गनस्य रसैकलोलासतद्व्यापुनः आलिङ्गिताया मायताक्ष्यां

सत्पां परस्परविग्रहयोः कलहयोरभेदमाशास्महे ॥ २३ ॥ मा
 लतीति ॥ यस्य मालती पुष्पमाला शिरसि जुंभती न्युरवी विक
 शिता यथा वव पुषि चंदनं कुंकुमेन युक्तं यथा वव क्षसि हृदये
 प्रियतमामनोहरा वर्तते तस्य स्वर्गो भोगो सक्तः अवशिष्टः उर्व
 रित एषोत्र आगतः अत्रापि स्वर्गभोगो भवति ॥ २४ ॥ घ्रादना
 मेति ॥ कुलस्त्री रतरम्पं कथं प्राक् पूर्वमं प्रति एति इति मना
 शे कवारं अमानित गुणं स्वयमेव आगमिष्यति इति कारण
 त् आदरो नैव कृतः ततः जाता भिलाषं इच्छा जात ततः सवी डं लज्ज
 या सह आगता तदनु श्रुत्वा घतं शिथिलतया उद्यता अववृता

॥ ५ ॥

अनुपश्चात् प्रत्यस्त धैर्यं त्यक्तं पुनः प्रेमा आर्द्रः स्पृहणीयः निर्भर
 आदरः तेन रहः एकांत क्रीडायां पुनः प्राप्तं कलज्जात ततः शंक
 मंग विकर्षणेन अधिकं सुखं कुरुते इदमेव कास्य निवर्हणं कर्त
 व्यं मिथुनैर्द्वैर्भिथः परस्परमवधारितं ज्ञात मन्यो न्यं जानाति ॥
 ॥ २७ ॥ इदमिति ॥ पुंसां यत्तयस्मात् ज्ञातव्यमपि मन्मथाः मदनस्य
 विकाराः कृताः इदमनुचितं कृतं मक्रमश्च क्रमोपि नैव तदपि तथा
 च नितं वितीनां स्त्रीणां स्तनपतनमेव अवधिजीवनं रतं वा न कृतं
 इदमपि अनुचितं कृतं ॥ २८ ॥ २९ ॥ प्रणयेति ॥ मृगतुष्टां रहसि
 स्त्वेरयथेवं आलापावचनानि किमपि अनिर्वचनीयं सुखं कुर्व

निकथं भूतः आलायाः प्रणयेण प्रीत्या मधुराः प्रेम्णा उद्रा-
 : अतिशयरसादलसाः तथा भणतिरति कृजिते मधुराः मुग्ध-
 प्रायाः अस्पृष्टाः प्रकाशितः प्रकर्षेण मदोयेते प्रकाशित प्र-
 मदाः प्रकृत्या स्वभावेन सुभगाः सुंदराः विलंबाहो विभ्रास-
 योग्याः स्मरस्य उदयं ददतीति ते स्मरोदयदाविनः ॥ ३० ॥ आ-
 वास इति ॥ अनेनंगागे वारिणि वासः क्रियते अथवा तद्वत्पत्त-
 नमध्ये वासः क्रियते कथं भूते हारो रस्ति यस्य तत्तत्स्मिन् ॥ ३१ ॥
 प्रिय इति ॥ प्रवतीनां मानः अहंकारः तावत्पदमातनोतु वि-
 स्तारयतु यावत् मलया निलो न भवति ॥ ३२ ॥ इति प्रोगा

॥ ६२ ॥

दिलक्षणां ॥ परिमल इति ॥ परिमल भूतः परिमल युक्ता वातावायवः प्र-
 कटिता वृक्षाः वृक्षाणां शाखाः पल्लवाः नवांकुरकोटयः नवांकुरयुक्ता-
 : अभवन् धिकापक्षिणं प्रियाः मधुरविरतोत्कंठवावाचः उच्चैरुत्कंठित-
 मधुरवाचा अभवन् विरलाः स्वलयाः सुरतसंभोगेन स्वेदस्तस्मादु-
 द्रुताः वेदाः वधूवदनेन्दवः अभवन् एवं मधौ वसंत प्रसरति प्रकटि-
 तसति अभवन् मधोः रात्र्यां कस्य गुणोदयः मधुना विभ्रवीन जातः भ-
 वत्येव ॥ ३३ ॥ मधुरयमिति ॥ अयं मधुर्वसंतः शरीरिणोपिविरहि-
 शाः मधुरैरपि को किला कलकलैः तथा मलयस्य वायुभिः प्रलि-
 हंति मारयंति ननु को किलो कलकला मधुराः तथा वायुरपि वि-

यकरः रुभिर्मरणां न घटति तर्हि घटत्येव कथं विषदिविषत्काले सुधा
 अमृतमपि किं विषायते विषं भवंति ॥ ३४ ॥ आवास इति ॥ आवासः वस
 तिः किल इति श्रूयते विलासेन अलसः दयितायाश्चे किंचिदेव स्मरेषि
 यो भवति कर्णको किलानां का कली सूक्ष्म धनिः तथा कलरवः गंधी
 रोरवः शब्दः प्रियो भवति कतिपयैः सत्क विभिः समं गोष्ठी प्रिया भव
 तिसितांशोः कराः किरणाः सेवा भवंति एते यदा र्थाः केचित्नेत्र ह
 दये सुखयंतिये अयुवा सितस्तेषां विरहिणां दुःखरूपा भवंति ॥ ३५ ॥
 यथा यथा इति ॥ अन्यत् किं वसंते भवति काचन वृक्षस्य मंजरीयां थ ॥ ३६ ॥
 स्प स्त्री तस्या विरह एव अतलः अग्निस्तस्मिन्नाहुति कलां आतन्व

तीविस्तारयंति एवं भूतानां मंजरीपिकां गनाभिः सौत्कंठ मा
 लो क्यते अपि अथ च श्रीखण्डशैलानिला मलयमारुताः प्रा
 ग्धारपाटवराः वांतिकथं भूतानवाचसो धाटला कुलितानां
 स्त्रीणां कामविस्तारतानवकुर्वंति ॥ ३६ ॥ सहकार इति ॥ मधो
 वसंते कस्य उत्कंठान भवेत् कथं भूते मधो सहकारस्य कुपु
 प्रानां केशराणि तेषां अत्यंतः भरः समुदायः तस्य आमोदः
 गंधः तेन मूर्च्छितादिगंताय स्मिन् पुनः मधुरः मधु पुण्य रसः
 तस्मिन् विधुरा आसक्ताः मधुया प्रमरायस्मिन् ॥ ३७ ॥ अंके

ति। अछाछः शुद्धाच्छुद्धः चंदनरसः तेन आर्द्राकरायासांतामृगा
 द्यः तथाच गृहाणि कुसुमानिव कोमुदीचंद्रकलामंदोमहत्वाय
 समनसः लताः हर्म्यपृष्ठं शुचि एते पदार्थाः ग्रीष्मे मंदमदतं च
 विवर्द्धयति॥ ३६॥ स्रज इति॥ स्रजः हृद्यः आमोदः परिमलोया
 सांताः वजनस्य यवनश्चन्द्रकिरणाः परागः पुष्परजः कासार
 सरोवरं मलयजं चंदनं तत्परजः सीधुमद्यं विशदं शुचिसौधं
 रजसदनस्य उत्संगः उपरिभागः प्रतनुकोमलं सूक्ष्मवसनं
 वंकजदृशः कमलनयनाः स्त्रियो एतेषां पदार्थानां ग्रीष्मात्
 सुखं तूष्णीं शीघ्रं सुकृतिनो लभन्ते॥ ३७॥ सुधेति। सुधया शुभ्रं

॥ ८ ॥

धाम गृहं स्फुरंतः अमलारश्मयः किरणाः यस्योत्तमो शशधर शु
 द्धः प्रियायावक्त्रो भोजं अति सुरभि सुगंधमलयजं रजः स्रजो
 माल्यानि हृद्यः आमोदो गंधो यासां तास्तदिदमस्त्विह सर्वरागि
 णि जने एतेषु पदार्थेषु विषयेषु यस्पर्षीति तस्मिन् जने अतः
 क्षोभं करोति ननु विषयसंसर्गविमुखे जनक्षोभं करोति॥ ४०॥
 ४१॥ वियदिति॥ वियतं गगनासु पविता मेघा यस्मिन् उपवि
 तमेघं कंदलाजातः यासुताः कंदलिन्यो भूमयः नवाः कुटजा
 कंदवाश्च तेषां आमोदो गंधो येषु एव भूता गंधवाहाः वाय
 वः शिविकुलस्य केकावाः वारुणा शब्दास्तैरम्पावतां तावन

प्रदेशाः एतेषावृत्काले सुखिनमसुखिनं वा सर्वमुत्कंठयति मदनवि
 र्भावेन उत्कंठितं कुर्वन्ति ॥ ४२ ॥ उपरिचयनमिति ॥ कश्चन यथिकः मार्गंग
 छुत्ति यस्य उपरिचयनं विविदं घनामां पटलं निर्यक् ग्रासप्रदेशेन तृत्तिना मयूराये
 सुते गिरयः वसुधाकंदलेः धवला एवं सति यथिकः विरहेण कतुर्हि संतोषं पातय
 नुया प्रोतु ॥ ४३ ॥ इत इति ॥ इतं विद्युच्चि विद्युत्ता इतः केत कितरोः स्फुरद
 नोव गंधः इतः प्रकर्वेण उद्यज्जलदस्य मेघशब्दस्य स्फुरितं इतः के कीना
 मयूराणां क्रीडासुकलरवः गंभीरशब्दः एवं सति यक्ष्मलदशां स्त्रीणां सं
 भूतरसाः रसवंतः विरहदिवसा एते कथं यास्यंति गमिष्यंति ॥ ४४ ॥ असू
 चीति ॥ असूचितं सारितं सूच्यते संसारो यस्मिन् तमसि अंधकारे एवं भूतेन

भसि भाद्रपद मासे कथं भूते पौष्ठाश्च तेजलदाश्च तेष्वांधनि
 प्राप्ते दृषदां याषाणां नामुपरि नीरनिचये यतति एवमिदं सौदा
 मिन्मा विद्युतो विलसितं स्फुरण कनकवत् कमनीयं सुंदरं सुद
 शां स्त्रीणां यथिष्वेव मुदं हर्षं च विरहिणां मृानि च मृानतां च प्रथ
 यति प्रकटीकरोति ॥ ४५ ॥ आस इति ॥ मेघद्वन्द्वे दुर्दिने दिनोद
 ये जाते पिसति प्रियतमैर्भर्तारैर्निद्रारसेन आसारेण यर्जन्य
 धारया यदा वहिः हर्म्यतः गृहात् यातुं न शक्यते तदा शीतात्कं य
 निमित्तं मायतद्वाशा विस्तीर्णने च यास्त्रियांगाश्च मत्पन्नं प्रियं

आलिंग्यते अथ च महती वायुः शीतलशीकरा अंबुकरा जाताः खे
 दच्छिदोखेदनाशं कावांछति एवं धन्यानां प्रियसंगमे दुर्दिनमपि
 सुदिनतां याति सुकरं भवति ॥ ४६ ॥ अर्द्धमिति ॥ कश्चन पुरुषः का
 मिनिशायाः अर्द्धनीत्वा सरभसं सुरते आयासाः कष्टः तेनाखिलः
 खेदं प्राप्नोति अत एव श्रथांगः स न हर्म्य पृष्ठविविक्ते एकांते प्रकर्षे
 रा उद्धृता असह्यात् ह्यातया मधुमदनिरतः शारदं सलिलं न
 पिवति समंदभाग्यः कथं भूतमधरसं भोगेन कान्ता कष्टी भूता
 कान्ता तस्याः शिथिलभुजलता तया वर्जितं निषेधितं ॥ ४७ ॥ हे
 मंत इति ॥ हे मंजे ऋतौ केचित्पुरुषाः दधिसदुग्धं च सर्पिः घृतं

॥ १० ॥

च एता नि अशानं येषां ते मां जिह्वं वासः विभ्रति केका शमीरं कुंकु
 मकेशरं तस्य द्वोरसः तेन स्मां दुं निविडुं दिग्धमुद्धर्तनमेवं भूतं व
 पुः एषां ते विवित्रैः रतैः खिन्नाखेदं प्राप्ताः पीनं मांसं मुरस्थं लंय
 म्य एवं भूतः कामिनीजनस्तेन कृता आश्लेषा आलिंगनानि येषां
 तां वूलीदलैः पूजैः पूरितानि मुखानि येषां ते एवं भूता धन्याः गृहा
 भ्यंतरे गृहमध्ये सुखं शेरते निद्रां कुर्वन्ति ॥ ४८ ॥ चुवंत इति ॥ शि
 शिरेका मित्रः भोगकाले यथा कुर्वन्ति तथा वायवोपि कुर्वन्ति
 श्लेषः अलकवतिकेशवति मुखे दुंदभीती चुवंतः प्रवलावाय
 वः मुखे केशानि इतस्ततो नयन्ति तेनैव मिषेण चुवंति पुनः कथं

शीत्कृतानि आदधानाः शीतानि शयेत सर्वे पि शीत्कृतानि कुर्वन्ति ता
 येव वायुभिः कृतानि उत्कं चुकेषु वक्षस्सु स्रजभारेषु पुलकोद्देहमा
 यादयन्तः उरूनां कंययन्तः यृथुजघनतटात् अंशुकानि संसयन्तः नि
 : काशयन्तः स्वं कांताजतानां विट्चरितकृतः विटाः भारडाः तेषां च
 रितं कुर्वन्ति ते शैशिरा शिशिरा भवावाताः वांति वहन्ति ॥ ५२ ॥ के
 शेति ॥ अयं शैशिरः मरुत्सं प्रुति इदानीं कांता सुस्त्रीषु कांताय
 ते कांतमिव भवति तत्कथं केशानां कलयन् दृशः दृष्टीमुकुलय
 न् आच्छादयन् वासः वस्त्रवलादाक्षिपन्तिः काशयन् पुलकाः

॥ ५१ ॥

रोमांचाः तेषु उद्गममातत्त्वं विस्तारयन् आलिंग्य शनैः कंयय
 न् प्रकटयन् वारं वारं मुदाराणि बहुनिकारयति दंत छेदान् ओ
 ष्णान् पीडयन् स्वं प्रायः कांत एव भवति इति ज्ञातुं वर्णनं इति
 कामिनां विषयिणां मनोरथस्तथाप्रीतिभावः कथं तेषां कर्त
 व्यनां ज्ञात्वा त्यक्तव्यानि च इति कारणादुक्तानि अधुना यक्ष
 यनिरूपणां ॥ ५० ॥ आसार इति । यतः यस्मात् कारणाद्वा
 इति विकल्पेन नु इति वितर्के इदं सकलदोषास्पदमिति जुगु
 प्सतां निंदां कुर्वता स ते विरतिविरसाः वैरये विरसाः आयासा

एवंभूताविषयाः असागनिः साराः संतुतथापितत्वे प्रणिहित
 धियां वशीकृतबुद्धीनामपितदीयः तस्याः स्त्रियः अयेतदी
 यः कोपिमहिता अवलः चलवान् आख्येयः वक्तुं न शक्यः
 एवंभूतः स्फुरति इदमेवाश्चर्यम् ॥ ५१ ॥ भवंतइति भवं
 तोययं वेदांते निहिता बुद्धिर्ये स्नेयामाप्ताश्च गुरवश्च वयं तु
 विदग्धा आलापोः शब्दा ये यंते तथा भूतानां अनुचराः
 सेवकास्तथापित हि परहितानपुण्यमधिकं यतत् भू
 त्तो अस्मिन् संसारे कुवल यदृशः अथ रम्यं नास्ति इति

॥ १२ ॥

जानीमः ॥ ५२ ॥ किमिहेति ॥ इह लोके बहु प्रिरुक्तेर्वचनैः किं प्रयो
 जनं कथं भूतैरुक्तेर्युक्ति शून्यैः पुलायैः अर्थविरहितैः तर्हि मयो
 व्यतेतत् श्रूयतां इह पुरुषाणां पुरुषैर्द्वयं सर्वदा सेवनीयं द्वयं
 किं अभिनवानूतनां अपूर्वमदनस्य लीलास्तामिः सुंदरं सुंद
 राणां स्तनभरेणायरिखिन्नयोवनं सेवनीयं ॥ ५३ ॥ सत्यमि
 ति भोजनाः अहं सत्यं वच्मि वदामि नयक्षया तात्सर्वेषु लोके
 सु इदमेव तथं यथार्थं तत्किं नितं विनीभ्यः मनोहारि मनः
 संतुष्टिकरं अन्यद्वितीयं नास्ति विषयिणां परमार्थिनां न

स्त्रीभ्यः दुःखैकहेतुः दुःखस्य कारणा मत्प्यं नास्ति ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ वचसीति ॥
 श्रुतिमुखरमुखानां चंदितानां केवलं संगत्यागमुद्दिश्य वार्त्ता भवति न
 तु त्यागं कुर्वन्ति किमि। कुव। लयनयनानां कमलनयनानां स्त्रीणां मह
 र्गानां रत्नानां शुथिकांची कलाघंयस्मिन् तत्तज्जघनं विहातुं तत्त
 कः समर्थः न कीधीत्यर्थः ॥ ५६ ॥ स्वपरेति ॥ यः पण्डितो युवतीः तिद
 तिसः स्वस्यापि यस्वापि प्रतारकः युतारणा मातं अलीकं वृथा करो
 तिकि मिति तस्मात्कारणात् तयस्योपि फलं स्वर्गः तथा स्वर्गस्यापि फ
 लमप्यरसः ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ मत्ते भेति ॥ नरस्तावत्समार्गे आस्ते इ

१३

द्रियाणां जेता तावत्प्रभतिसमर्थो भवति तावन्तं विधत्ते वि
 नयमपि तावत्समासं वतेया वन्ती। लावतीनां एते दृष्टिवाणाः ह
 दिनयतंति कथं भूताः कर्णपर्यंतं गताः पुनः नीलपश्माणाः नी
 लातिनेत्रयक्षणाति तस्य यक्षाः पुनः धृतिं धैर्यं मुषंति वेरयति ध
 ति मुष्यः ॥ ५९ ॥ उन्मत्तेति ॥ उन्मत्तमविचारितं यत्प्रेम तस्य संरं
 भादादरात् यत्कार्यमंगना आरंभते तत्र प्रतूहं विधरीतं कर्तुं व
 स्त्रापि खलु निश्रयेन कातरः असमर्थः ॥ ६० ॥ ६१ ॥ शास्त्रज्ञ इ
 ति ॥ शास्त्रज्ञः प्रथित विनयश्च वार मत्प्यंतमात्मविधः ज्ञानी स
 कृतीनां भाजनं पात्रं एतादृशः पुह्यः अस्मिन् संसारि विरलः

कदाचित् क्वचित् भवति तर्हि सर्वे पिता दृशाः कुतो न भवन्ति न च
 कारणमस्ति येन कार रोगेन एतस्मिन् संसारे वा मा क्षीणां सुंद
 रं नयनानां स्त्रीणां कुटिला वक्त्रा भूलता आकुंचिता भवति आ
 कर्षणं करोति कथं भूता भूलतानि रथस्य नरकस्य द्वारमुद्घा
 टयंती ॥ ६२ ॥ कश इति ॥ कशः काणाः एकनेत्ररहितः खंजः
 एकपादेन हीनः श्रवणरहितः पुच्छविकलः वृणी सर्वान्गेव
 गायस्य पूयेन हितः लिप्तः कृमीणां कुलं वा द्रुत्यंतस्य श
 ते रावृत्ततनुः शुधया क्षामः कुक्षी भूतः जीर्णः वृद्धः पिठरस्य

॥१४॥

मृत्प्रययात्रस्य कपालं कंठः तेन अर्पितगलः एता दृशाः श्वा
 भुनी मनुष्यवृत्तः एति अतो मदनः हतमपि च आदौ शरीराव
 स्थया मृत प्रायः तं हंति मारयंति विवेकीनास्तीत्यर्थः ॥ ६३ ॥
 ॥ स्त्री मुद्रामिति ॥ राज्ञो मुद्रया सर्वं कार्यं भवति अतो ऊषके
 तनस्य स्त्री मुद्रा भवति अनया सर्वं भवति अतो मुद्रां विहाय न्य
 त्वाये मूराः कुत्सितबुद्धयः याति मिथ्या कलानि स्वर्गादिका
 नि अयत्नक्षानि अन्वेषयंति ते मूर्खाः कथं भूतां स्त्री मुद्रां प्र
 दत्तस्य जननी मुत्यादं जी सर्वा र्थानां संघट्टं करोतीति यस्या

धीनामुद्रानस्यसर्वासंयदोभवतिद्योमुद्रयाउल्लंघनं करोति
तस्यराजादंडकरोभवतिमारयतिचअतोमदनेनेतेमूलास्ते
नेवकर्मणानिहृत्पतिर्दयतरंयथास्यान्नथानग्रीकृताः
मुंदिताश्चकेचित्पंचशिखीकृताःकेचिज्जाटिलाःकेचिदप
रेकाषालिकाःपात्रंकरेधृत्वाभिक्षादनंकारिताःराज्ञापिये
नानयःकृतःतस्यएवमेवेदंडंकरोतीत्यर्थः॥ ६५॥ विश्वे
ति॥वातंचवायुंचअंबुउदकंचअश्रंतिभक्षयंतितेवांबुय
राशिनाःएवभूताविश्वामित्रयराशरूपभृतयःतेपि

॥१५॥

स्त्रीमुखयंकजंमुललितंसुंदरं दृष्ट्वैवदर्शनमात्रेणमोहंगताःप्रा
प्राःकिमुतयत्तृणास्यंनंतरागुलोदनंतदपिसद्युतंयुनःपयोदधियु
तंयेमानवाभुंजंतिनेषामिन्द्रियनिग्रहःचतखेदेनकथंभवेत्अत्रदृ
ष्टंतःयदिविंध्यादिःसागरंतरेत्तदेवायत्वेक्तानामिन्द्रियनिग्र
होभवेत्॥ इतिदुर्विरक्तप्रशंसा॥ ६५॥ संसारेति॥युर्कर्षेणउ
द्येदिंदोःद्युतीनांतेजसांनिचयंसमुदायंविभ्रुतिताःपुंस्वच्छ
कायमानंकांचीकलायोयासांताःस्तनानांभरेणवितप्रःम
ध्यभागोयासांताःएवभूताएताअंभोजनेत्रास्त्रियःतरुण्योन

स्युः त आसनतर्हि अमल धियो मानवा अस्मिन् असारं संसारे कुनृप
 तिकुत्सितानृपतयोः तेषां भवतातां द्वा राणां सेवायाः अवलं वेन व्यासं
 गस्तेन व्यस्त धैर्यं एवं मानसं मनः कथं विदधुः कुर्युः एतस्य भावः य
 दि त्वियो न आसन् तदा बुद्धि मंतः राज सेवां न कुर्युः स्त्री निमित्तं राज
 सेवा कुर्वन्ति तेन व्यासं गे न मनः चंचल मधैर्यं भवति ॥ ६६ ॥ सिद्धे
 ति ॥ यदि स्मरा स्त्रियः न स्युः न आसन् तदा हि मवतः हिमाचल
 स्थ स्थाने स्थितेः कामेन स्त्री शिरः पुणाम मलिनं न कुर्वीत कथं भू ॥ १६ ॥
 तास्त्रियः अत्र स्ताये कुरंग शावास्तेषां नयना नीवनयना त्रियासां

ताः कथं भूति हि मवत स्थाने सिद्धेः अध्यासिना अधिष्ठिताः कंद
 रायस्य हर वृषो नंदी तेन अवगारा अवहूरा पुमायस्मिन् पुनः
 गंगा धोता निशिलातलानियस्मिन् पुण्यः श्रेयसि पुण्यरूपे अथ
 श्लोकस्य भावः प्रसक्तं शुद्धं मनो यस्य समनस्वी जनः यस्य मनः शुद्धं तस्य साधनां
 तरस्य अनये क्षाय दामलिनं मनः तदा तस्य शुद्धार्थं साधनां तराणि कर्त
 व्यानि संप्रति मनो मलिनं स्त्रीभिरेव क्रियते अतः स्त्रीणां प्रभाव एव
 उत्पन्नान स्युः तदा मनो धि मलिनं नेव भवेत् तदा मनस्वी जनः हि म
 वत स्थाने गत्वा स्वशिरः पुणामेव किमर्थं मलिनं करिष्याति मलि

नतयाकारांस्त्रीरेवस्त्रीमदनस्य अस्त्रयस्यांजेसंलग्निसंपूर्द्धितो
 भवति॥ ६७॥ संसारेति॥ संसारे यदि अंतरात्म्ये मदिरे क्षणस्त्रि
 यो दुस्तरानस्युः। नासन्तदात्तवनिस्तारयदवी स्थितिः नदवीयसां
 दार्घ्यानिव इति स्त्रीणां धरित्वाऽपविधिः॥ ६८॥ राज्ञिति॥ भो राज
 न् इह जगतिकश्चिदेव तद्दृष्ट्वा तद्गुणस्य अवसानं पा
 रं नहि गतः स्ववपुषियो वने सावुरागे सति अति प्रिये गलिते सति
 प्रभूतैः पुष्कलैः अर्थे दुर्व्येको वा र्थः प्रयोजनं अतस्तावत् विक ॥ ११ ॥
 सितातिनयनामेव इंदो वराणि तेः आलोकि तुं इष्टुं शीलं यासां

तासां प्रियत्वात् प्रियाणां संप्रगृहं प्रतिगच्छामः यावत् जरया
 तासां ह्यमाकम्पकृति शोच्यं ननु प्यते॥ ६९॥ राजेति॥ अस्मि
 न् लोके यौवनात्ता ह्यपादन्यत द्वितीयमनर्थकरं नास्तिकथं
 भूतं यौवनं रागस्य इच्छया एकमागारं गृहं नरकानां शतानि
 तेषु महादुःखानि तेषां प्राप्तिस्तस्याः हेतुः कारणां मोहस्योत्पत्ति
 तस्या बीजं ज्ञातलक्षणास्ताराधियस्य चन्द्रस्य जलधर पट
 लमाच्छादकं कंदर्पो मदनस्य एकं मित्रं प्रकृति विविधा
 नाना प्रकारदोषास्य क्षातिषां प्रबंधं रचनातिजं स्वकीयं
 कुलं तस्य दहनं दाहकं एवं यौवनं निघमतिकुत्सितमस्ति म

मानयः नवे यौवने ताहृण्ये प्राप्ते सति विक्रियां विकारं न कल
 यति न करोति सधन्यः पूज्यः कथं भूते यौवने शृंगार एव दुमा
 स्तिषां नीरदे जलदेयथा जलप्राप्ते वृक्षाः शोभन्ते तथा यौव
 ने शृंगारः शोभन्ते प्रचुरं क्रीडानां रसास्तिषां श्रोतस्तिषेतौ प्र
 युष्टो मदनस्तस्य प्रिये वांधवे वंधौ चतुरता लक्षणातिमुक्ता
 कलानितेषां मुदन्ति स मुदेतन्वी सुंदरा स्त्री तस्यानेत्रे एव
 च कोरेतयोः पारणां तस्य विधौ विधाने सौभाग्यलक्ष्मीति
 धौ स्थापनयात्रे इति यौवनपुशंस्त ॥ ७१ ॥ कांतेति। पुह
 षः त्रियं पुत्यक्ष अश्रुतां पुत्रिका जानन्नपि उत्सुको निर्म

॥ १८ ॥

र्यादो भवति तां दृष्ट्वा माद्यति समदो भवति मोदते च हर्षं प्रा
 प्नोति रमते च इति स्तोति इतीति कथं तस्या अभिधानं गृह्णा
 ति कांते सुंदरे उत्पललोचने विपुलश्रोणी भरो कटिपुंद्रे
 शो यस्या साधीनो मांसलो तुंजो उच्चो ययो धरो यस्या सा
 सुष्टु सुखां भोजयस्या सा एव मभिधानानि गृहीत्वा स्तो अ
 हो इति आश्चर्यमिदं मोहस्पदुश्चेष्टितं ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ नामृत
 मिति ॥ विद्यादतिरिच्यते अधिका भवति ॥ ७४ ॥ उत्मीलदि

॥ ७५ ॥

ति॥ कांता नाम नदी कृत्वा उभयोः सादृश्यं वर्णयते उन्मीलत्रिवली
 रोमावल्पः त एवतरंगास्तेषां तिस्र्यंस्थानं यस्यासा प्रकर्षेण उ
 त्तुंगं उच्चं पानं मांसं स्तनद्वयं तदेव उद्यतं स चक्रवाकं यस्यासा व
 क्रमेवांबुजतेन उद्भासितो शोभायमाना एवं भूता इयं कांताका
 रधरा नदी इयमभितः समंततः क्रूरः आशयः अभिप्रायो यस्य
 स्यावर्तते हे जनाः यदि भवतां संसारार्णवमज्जनं न इच्छते इच्छाना
 स्तितर्हि भवद्भिः इयं दूरेण संप्रप्यतां ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ अथ इ
 ति॥ तत्र शुष्का तस्याः वक्षुषा अहिना अहं न दृश्यः वरं श्रेष्ठमुत्त
 मं कथं भूतेन विशेषेण हे सखे अस्मात् योषित सर्पात् दूराद

॥१८॥

यस्य रगच्छ कथं भूतान् सर्पात् कटाक्ष एव विशिषो वाणः तस्य
 अनलः अग्निर्यस्मिन् तस्मात् पुनः प्रकृत्या स्वभावेन देहेन वा कुटि
 लाद्वा ज्ञात्पुनः विलासा एव करणविभर्ति तस्मात्किमित्पुच्यते इत
 रकृत्वा तास्यैरादृशाः औषधैश्चिकित्सितुं शक्यते चतुरवनिता
 भोगयुक्तं मंत्रिणः हि इति निश्चयेन त्वजंति अतो दूरादेव अयस
 र ॥ ७९ ॥ विस्तेति ॥ मकरकेतनेन मदनेन धीरेण कैवर्तकेन अ
 त्रभवांबुराशौ भवत्समुद्रे स्त्रीसंज्ञितं वडिशं जालं विस्तारितं पुमृ
 तं किमर्थं येन वडिशेन अविरातक्षणात् तस्याः त्रियः अधिर

एव आमिषंतस्मिन्लोलाः सतृष्णा ये मर्त्य मत्स्याः तान् वि
 कृष्य अनुरागयीतिः स एव वदुः तस्मिन् यवति ॥ ८० ॥ ८१ ॥ व्या
 दीर्घेति । तच्च क्षुषा तस्याः च क्षुषा अहिना अहं न दश्यः वरं श्रे
 ष्ठं पुनः प्रकथं भूतेन विशेषेण आदीर्घेण चलेन चंचलेन वक्र
 गतिना ते जस्विना भोगिना अहे भोगीना मकराणां विद्यते च
 क्षुषः नाना भोगा भवंति नीलमवुतस्य युतिर्यस्य तेन इत
 रअहिदृष्टेः दिशि दिशि प्रायशोधर्मार्थितः विकित्तकाः सं
 ति परंतु पुग्धाक्षीतस्याः क्षरां वीक्षितस्य मेवे धोनास्ति

॥ २० ॥

॥ ८२ ॥ इहेति ॥ इह लोके मधुर गीतं कर्णयोर्विषयः अपर
 सरसतायाः तत्त्वप्रियं च प्रियं इन्द्रियैर्भ्राम्यमानः स नृनवं वि
 तोत्तिकथं भूतेरिन्द्रियैः हतः नाशितः यस्मादर्थेयैः पुनः अहि
 तं नरकादिकं तस्य करणे दृश्ये ॥ ८३ ॥ न गेति । अयं स्मरु अ
 यस्यारो वर्तते अपस्मारतिर्वारणार्थं प्रयायाः संतिते क
 र्त्तव्याः इति चेत्तर्हि अयं तथानभवति अयं कथं भूतः प्रंचाणां
 न गम्यः न वभैषज्यविषयः पुनः विविधैरनेकप्रकारैः शां
 तिकाशंतेः न वापि पुद्गलं संबुजतिनाशनाप्नोति अथ वधुम

स्य आवेशात् अंगे किमपि भवं कर्तव्यमशमविदधत्तयत्
 किं चित्करोति दृशं दृष्टं प्रपयति घूर्णयति च ॥ ८४ ॥ जातं वेति
 ॥ यत्पत्नीषु वेशपासु कः रज्येत इच्छां कुर्वीत कथं भूता सुजातं
 धाय च दुर्मुखाय च जरया जीर्णानि अविलानि अंगानि यस्य
 तस्मै ग्राभीणाय च चतुराय च दुःकुलं निधं कुलं तत्र उत्पन्नाय च ग
 तत कुक्षेन अपि भूताय पीडिताय एवमादि भ्यो लक्ष्मीसु व श्रद्ध
 या अस्य दुष्प्रप्राप्त्यर्थं मनो हरं सुंदरं तिज्जत्तु कीयं वपुः शरीरं पु
 यच्छतीषु पुनः कथं भूता सुविवेक एव कल्पलतिका कल्पवल्ली त
 स्याः शस्त्रीषु शस्त्रभूता सु ॥ ८५ ॥ कश्चुवेति ॥ कुलपुरुषः सन्

॥ २१ ॥

कोष्ठा मनोज्ञं सुंदरमपि वेशपाधरपल्लवं चुवा तपुस्तु नैव किमिति
 कथं तं वेशपाधरपल्लवं चारो हेरः भटः भाटः चोरश्चौरः चेष्टकं करो
 तिस्रचेष्टकः नटः नर्तकः विटः भांडः इत्यादीनां निष्ठीवनं लासादि
 कं त्यज्यते तस्य शाव यान्नं एवं निधं ॥ ८६ ॥ अथेति ॥ त एव धन्या
 येषां मनः च यत्नानि आयत्तानि विलीणानि लोचनानि यासां ता
 आकृतिं रूपं दृष्ट्वा विकृतिं क्षोभं त एति कथं भूतानां तारुण्यं रूपं
 घनौघानौघयोधरोयासां पुनः क्षामं कशं उरंतस्योपरिलसंत्यः
 शोभायमाना विवल्लयासां ॥ ८७ ॥ वाले इति हेवाले त्वया ली

लया मुकुलितमस्य हं यथा स्यात्तथा अमी सुंदराः दृष्टिघाताः किं
किमर्थं क्षिप्यंते त्वज्जंते संप्रति अधुना ते तव हृदयश्रमः व्यर्थः निर-
र्थकः किमिति वयमन्ये पूर्वमभवामः इदानीमस्माकं बाल्यमुप-
रतं अज्ञानं गतं वनांते आस्था उत्पन्ना मोहः क्षीणः इदं जगज्ज्ञानं
नृणामिव आलोकयामः अतो विरमं विरामं प्राप्नुहि ॥ ८८ ॥ इय-
मिति ॥ इयं बाला प्राप्नुति अनवरतं स विकलं चक्षुः क्षिप्यति त्व-
ज्जति अनया किमपि प्रेतं मनसि किमिच्छितं तं न जाने कथं भू- ॥ २२ ॥
तं चक्षुः इन्दो वरं नालोत्पलं तस्य प्रभां कोतिं चोरयति तदस्मा-
कं मोहो गतः स्मर एव शवरः केवर्त्तकः वाराणां व्यतिकरेण

अतिशयेन प्रेषिताया ज्वरज्वालास्ताः शांताः तदपि एवं सति
इयं बरा कीमूर्त्तिर्न विरमति विरामं न प्राप्नोति ॥ ८९ ॥ शुभ्रमि-
ति ॥ शुभ्रं सप्रगृहं सविभ्रमाः सविलासा युवतयः तद्वत्तयाः श्रे-
तमायतयत्रं ह्वेत्तद्वदुज्ज्वलालक्ष्मीः इति स्मरते पुष्कलशु-
भ्रे कर्मणि सति स्थिरमिव अनुभूयते तदेव विद्विन्ने जाते स-
ति नितरा मर्त्यं तं अनंगस्य मदनस्य कलहेन या क्रीडातस्या-
नुत्तु कंगच्छति मुक्ताजालं ऊढिति शीघ्रं भ्रुशपदिशः भ्रुश-
देकैकं चतुर्दिशा सुप्रयाति तद्वत्पूर्वो दृश्यतां यश्यतां ॥ ९० ॥

सदेति॥ सदायोगाभ्यासस्य व्यसनेन वसयोः आत्मा च म
नश्च आत्ममनसौ अविच्छिन्ना मैत्री स्फुरति वर्तते एवं भूतस्य
यमिनः इन्द्रियनिग्रहकर्तुः तस्य तैः किमु किं प्रयोजनं तैः केः
प्रियाणामालायेः अधरमधुभिः वक्त्रात् विधुभिः तिः काशितै
ः निश्वासेन सह आमोदैः गंधैः कुचकलशानामाश्लेषैः आ
लिंगनैः सह सुरतैः इत्यादिभिः किंप्रयोजनं ॥ २१ ॥ २२ ॥ य
दासीति॥ यदास्माकं स्मरति मिरे अंधकारे संचारेण जति
तमज्ञानमासीत् सर्वमिदमशेषं जगन्नारीमयं नारीपुत्र
मभूत् इदानीं अधुना अस्माकमतिशयेन यदुः विवेक एव

॥ २३ ॥

५७७

५८

अंजनेन च काः ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ दिव्येशं विष्णुं हृत्तरंगगणराजं नमाम्यहम् । शारदां वरदां नैमि
 त्त्यापे नुत्तये तथा । श्रीगोपातं नमस्कृत्य नत्वा गुरुपरं परम् । भर्तुं हरिण कृते ग्रंथस्त
 स्य आख्यां करोम्यहम् ॥ ॥ दिगिति दशदिशा सुतथा भूत भविष्यद्वर्तमानत्रिकालेषु
 व अनवधिर्नः अतएव अनंतः अतो नास्ति तिस्रात्रप्रेतज्ञानं मूर्तिः स्वस्वयं यस्य त
 तथा स्वा नुभूतिः स्वस्य अनुभवः स एव सारांशो यस्य स तादृशं शांतं यत्रैतः वृक्षस्तु यंतस्यै
 नमः गुंथादौ गुंथाप्रध्ये गुंथात्ते मंगलमावराणीयमिति । शिष्टाचारोऽस्ति अतोऽर्थकवर्त्त
 मंगलं नमनात्मकं कृतं प्रयोजनमनुद्दिश्य नमं दोषि प्रवर्त्तते । सर्वं निति प्रवर्त्तते तर्हि केन वा
 रणेन ग्रंथः कृतः नत्वा रणं येन वैराग्योत्पत्तिस्तद्गिरवति ॥ १ ॥ धिग्गोरो द्वितीया भवति